

Houd het vuur brandend

1 Koningen 19: 8 -13 Johannes 4: 11-14

Laatdienst 3 november 2013

Voorganger: Marie-José van Bolhuis

Jaarthema: Bronnen van bezieling

Inleiding

Toen Gonny Lohman me vroeg of het klopte dat ik oblaat was bij het Liobaklooster in Egmond en of ik, misschien samen met een van de zusters, een dienst wilde voorbereiden in de serie bronnen van bezieling moest ik even denken.

Ja, ik ben oblaat, dat is een soort familie van het klooster zeg maar neven en nichten als je in familietermen denkt. En in andere termen, iemand die zich met het klooster verbonden voelt, zich herkent in de spiritualiteit en dat in het eigen leven op een of andere manier wil vormgeven, met het klooster als oplaatpunt.

Ja, dit is een goede plek, deze Laatvieringen. Er wordt mooi gezongen, vorig jaar was ik hier met twee collega's uit de psychiatrie, maar een viering over een klooster, ik bedoel geen vertelling over hoe het daar is, met uitleg en beschrijvingen dat kan, maar laten zien hoe zo'n klooster een bron van bezieling is en anderen ook een beetje in vlam zetten...

Dan moet je daar gewoon toch een tijdje zijn, meedoen..

Ik heb geen zuster gevonden maar wel Syliva, ook oblaat, maar dan een andere variant, ze woont sinds een tijd daar, maar werkt buiten het klooster en dat is niet gebruikelijk voor een Benedictijns klooster hier. Immers de zusters en broeders wonen, werken, bidden op een plek, en zie je daar gebeurt het weer, dan wil je gaan beschrijven en uitleggen. Dat wilde we niet doen, we wilde wat vertellen en laten zien, daarom hebben we ook koormantels aan, gewaden, niet de gewoonte hier, daarom hebben we een pot wierook meegenomen, veel psalmen uitgekozen, stilte een plek gegeven. We hebben elk 2 onderdelen genomen die van ons van belang zijn om er wat over te vertellen: het officie, de regel, schoonheid en het vuur. Kijk maar, doe mee, kom rond het vuur.

De regel van Benedictus

Wat inspireert jou? Een regel? Het klinkt een beetje als: wat vind je zo mooi aan het concertgebouworkest: het huishoudelijk reglement.

En ik moet zeggen, toen ik jaren geleden, als 18 jarige enthousiast werd (ook een vuurachtig woord) voor deze kloostergemeenschap, het was bij dezelfde club, lioba, maar dan in de Zuid-Frankrijk, toen had ik van die hele regel niet gehoord en hoorde er trouwens ook niet zoveel over.

Jaren later kreeg ik van mijn lief een oud exemplaar van de regel cadeau, en hoewel ik

zeer geroerd was, kon de taal me niet behagen en verdwaalde ik wat in de beschrijvingen hoe de plechtige morgendienst gehouden moet worden, welke psalmen op welke plekken klinken en hoe de volgorde moet zijn. Wat on-interessant. Pas veel en veel later maakte iemand me attent op het zinnetje na al die beschrijvingen, "maar als jullie denken dat het beter op een andere manier kan, dan moet je dat vooral doen". Wat een relativering. Toen ik later leerde en las, is me de regel dierbaar geworden, om het begin: luister, de houding van luisteren probeer ik in mijn leven waar te maken, echt luisteren naar de mensen om me heen, naar muziek, naar de stem van mijn hart, naar de stem van god. Echt luisteren met mijn oren, niet met mijn hoofd dat allerlei dingen al invult, waar eigen gedachten om aandacht vragen, oordelen en vooroordelen rondspoken: luister mijn kind, zegt Benedictus, dat is mijn eerste opdracht. Luister en geef er respons aan. Geen brave gehoorzaamheid, maar luisteren, er op reageren en tot resultaat proberen te komen. Mopperen is een van de ergste zonden, zegt Benedictus in zijn regel. Zowel het mopperen in je eentje, als dat in een groep. Het is een bedreiging van de gemeenschap. Het trekt de aandacht weg, je doet de dingen al mopperend maar half. Je doet de zaken niet van harte, en daarmee gaat de schwing er uit. En hardop mopperen leidt tot klontjes van mopperaars, die niks veranderen alleen de boel naar beneden trekken. Ik herken het eerste bij mezelf als ik thuis al mopperend de aanrecht schoonmaak, of de overvolle vuilnisbak leeg, het verspreidt een negatieve sfeer en er verandert niks, niemand denkt dan, o ja, wat leuk dat doe ik voortaan, die aanrecht of wat dan ook. Ik herken het tweede in heel veel gemeenschappen, kerken zeker niet uitgesloten, er ontstaat een koor van mopperaars en alle elan verdwijnt. Natuurlijk doen nog veel mensen hun plicht en hun best, maar of het nu leuk is, of het nu een bron van inspiratie voor anderen is? Mopperen is dood in de pot: zonde van het werk, zonde van de gemeenschap, zonde van al die inzet.

Het stukje dat Ineke voorlas vind ik een prachtig klein voorbeeld hoe Benedictus zich het leven in een gemeenschap voorstelt. Je krijgt niet waar je recht op heb, maar naar gelang je nodig hebt. Niet om wie je bent, je status, maar wat je nodig hebt. En de houding van de gene die met minder kunnen, en die meer nodig hebben is eigenlijk het zelfde, laat je er niet op voorstaan, ga niet ontevreden zijn, maar zie dat het zo goed is, dat er zegen op rust.

En dat geldt ook voor de taken: de broeders bedienen elkaar om de beurt en ieder doet keukendienst. Geen bazen en knechten, maar we oefenen allemaal in elkaar van dienst zijn, iedereen zet zich in, niemand wordt afgeschreven, afgekeurd, ieder heeft zijn taak, en de zwakkere krijgen ondersteuning. Als dat eens zou kunnen gelden in onze wereld, dat zou mijn droom zijn.

Hoe goed, hoe heerlijk dan die samenleving: wat tof.

Vuur: we hadden laatst oblatendag en Emmanule, overste, hield een overweging waarin ze de kleine groep zusters beschreef die het klooster nu bevolken, waarvan een aantal ook nog oud en krakkemikkelig. Want kan onze taak nu in de wereld zijn? Ze koos, naar aanleiding van een bezoek aan Rome, voor het beeld van de vestaalse maagden. Vrouwen die als hoofdtaak hadden het vuur brandend te houden. In de oudheid geen geringe taak natuurlijk. En zo beschreef ze dus de taak van dat stelletje zusters en die ene broeder die daar woont, het vuur brandend houden, zodat andere zich daar aan kunnen warmen, zich weer kunnen opladen.

En dat is precies wat ik al die jaren heb beleefd, er zijn tijden geweest dat ik vaak kwam en tijden van minder. Maar ik merk in mijn dagelijks leven, in mijn werken in de psychiatrie, in mijn gezin, dat mijn ziel, ja laten we het mijn ziel noemen, net als mijn lijf

en mijn geest het nodig hebben om te rusten en om energie op te doen. Zoals ik het nodig heb om soms hard te lopen door het bos omdat mijn lijf anders verstijft, zoals ik het nodig heb om te lezen en te studeren, omdat mijn beroep anders leeg en oppervlakkig wordt, zo heb ik het nodig om mijn spirituele vlammetje, wat wel eens klein en wiebelig wordt weer aan het vuur van het klooster op te doen laaien. Gelukkig heb ik zo'n plek, en wel haast om de hoek. Waar de naam van Benedictus, de gezegende, een zegen voor mij wordt. Voel ik mij gezegend, dat wil zeggen, zeggen dat het goed is. Mag ik me goed en gekend voelen, niet perse door de zusters, die houden het vuur alleen maar brandend voor mij en voor anderen. Maar voor het grote vuur: waarin de naam klinkt: ik zal er zijn.

Zo'n vuur is natuurlijk een symbool, voor warmte, voor kracht, voor energie, wij willen vandaag een dag na Allerzielen, wat spelen met dit vuur. Neem van dit vuur en steek er een licht mee aan.

De taak van oblaten, niet om alleen lekker knus rond het vuur te zitten, maar om het mee te nemen in hun wereld om te verspreiden. Vandaag willen we uitdelen van dit vuur, dat het inspiratie mag zijn en dat het door gegeven wordt.

Vandaag rond Allerzielen vragen we u, van dit vuur een kaars aan te steken, voor iemand die overleden is en die u aan het hart gaat. Steek aan een kaars en noem zijn of haar naam hardop of stil in u zelf, en vraag u zelf af: waar heb ik vuur bij nodig? Of welk vuur heb ik van deze overledenen ontvangen of als opdracht meegekregen.

bovenstaande tekst is de 'praattekst' van Marie-José en niet letterlijk zo uitgesproken.

Officie

Zoals in alle contemplatieve kloosters wordt ook in het Liobaklooster het officie gebeden. Hier betekent dat vijf keer per dag een viering die bestaat uit schriftlezing, gebeden, psalmen, stilte en soms een overweging. De dag begint en eindigt in de kapel.

De metten.

Nog half slaperig, met nog krakerige ochtendstemmen, in het donker of in de schemering. Langzaam wordt het licht, worden de stemmen helderder, krijgen we een overdenking mee van een van de woestijnvaders, of van een theoloog uit een langer of korter verleden, zijn we stil, in ons zelf gekeerd, naar de Eeuwige gericht.

Dan **lauden** (vaak gecombineerd met een eucharistieviering), **middagdienst**, **vespers** en ten slotte de **completen**. In deze tijd van het jaar ook dan weer in een donkere kapel, eindigend in een moment van stil gebed. Ieder neemt daarvoor haar eigen tijd, ook bij religieuzen zijn sommige meer doeners en andere meer bidders.....

Het gebed ritmeert de dag. Iedereen is gedurende de dag druk met werk. Want ook in het klooster moet gewoon gewerkt worden. Hard gewerkt soms. Het zijn net mensen, die zusters... Maar. Als de klok luidt legt ieder haar werk neer en gaat naar de kapel. Je wordt geroepen. Je wordt geroepen en komt.

Dat is een gezond ritme voor een mens. Steeds overzienbare periodes van werken, dan een moment van rust, van je bewust zijn dat je leeft voor meer dan werk alleen.

Maar, zoals ik eerder zei, dit ritme is - met kleine variaties - te vinden in alle contemplatieve kloosters. Voor deze Laatdienst moest ik er over nadenken wat voor mij nu precies het bijzondere van het officie in het Liobaklooster is. Dat heeft te maken met

de kapel: een ruimte van baksteen en donker hout, die beschutting uitstraalt. Een ruimte gevuld met een prachtig, door een van de zusters gesneden altaar en kruis, met glas en lood ramen door een van de andere zusters gemaakt. Een ruimte waar wisselend, in de eigen ateliers gemaakt, kunstambacht aan de muren hangt.

Het heeft te maken met de muziek: geen orgel, maar citer of harp. Lichte, bijna ijle klanken, begeleiden de zang. En het heeft te maken met de zang zelf. Mooi, maar niet te mooi. Te mooi? Vroeger kwam ik vaak in een klooster in het zuiden des lands. De zusters zongen zo mooi, dat ik het vaak benoemd heb als engelenzang. Prachtig. Ontroerend soms. Maar onmogelijk om als gast je mond open te doen. Iedereen is bang die samenzang te verstoren met haar of zijn minder geofende stem. In Lioba wordt veel aandacht besteed aan de zang. Ook hier functioneren de beste zangers als voorzanger. Maar niet alleen de beste zangers. Ook zangers die nog zoekend zijn naar hun eigen stem. Zangers die soms hun melodie kwijt raken. Het komt zelfs wel eens voor, als er iets gezongen wordt dat maar eens per jaar klinkt, dat iedereen onzeker is en bijna niemand echt durft zingen. En toch is het mooi. Misschien wel mooier - in mijn oren althans - dan die vlekkeloze engelenzang. Want in dit koor kan ik mij voegen. Hier zingen mensen. Hier wordt impliciet gevierd dat wij mens mogen zijn met ons falen en onze gebreken.

En tenslotte: wat voor mij van wezenlijk belang is, is de ingeplande stilte. Minutenlang stil zitten, stil zijn, laten zijn wat is, open staan voor wat (of wie) naar je toekomt.....

Schoonheid

Tijdens onze voorbereiding hebben we uitgewisseld wat voor ons de meest inspirerende dingen zijn van het Liobaklooster. Voor mij is dat schoonheid. Niet de uiterlijke schoonheid van het voldoen aan een ideaalbeeld, maar de schoonheid van een zo mooi mogelijk mens proberen te zijn. De schoonheid van kunst, van authenticiteit, van het beste geven dat je hebt, het beste maken dat je kan, ter ere van de Eeuwige. De schoonheid waarin iets van de Eeuwige zichtbaar wordt.

In het Liobaklooster wordt geen Kunst gemaakt met een grote K. Er wordt ambacht uitgeoefend. Maar wel ambacht dat op zoek is naar puurheid, schoonheid. Ambacht dat staat in de traditie van de stichteres. Die wel een kunstenaar was.

Op dit moment mag ik werken aan het restaureren van een oud kazuifel. Een kazuifel uit de tijd van de stichteres. Een prachtig, zijden gewaad, met schitterende, ingenieus ingeweven motieven, dat helaas grotelijks vergaan is, door veelvuldig gebruik. En dan moet er een keuze gemaakt worden. Is dit een kunstwerk, moet het geconserveerd worden en opgeslagen achter glas? Of is het een gebruiksvoorwerp? Moet het hersteld worden, opdat het opnieuw vele jaren gebruikt kan worden. Er is gekozen voor dat laatste. Maar, degene die altijd het restauratiewerk deed, was ernstig ziek en is inmiddels overleden. Toen is er iemand gezocht (ik dus) die liefde heeft voor textiel, er iets van af weet, een beetje gezond verstand heeft, maar die nog nooit eerder een restauratieklus heeft gedaan. En ik heb de vrije hand gekregen. Dat is kenmerkend voor hoe het Liobaklooster omgaat met schoonheid. Eerst met zorg iemand zoeken voor een werk en dan accepteren dat die ook het beste geeft wat ze heeft en voluit accepteren wat dit oplevert. Dat is goed genoeg.

Ik wil graag een tekst voorlezen van de oorspronkelijke draagster van deze koormantel, die een boek geschreven heeft over de stichteres. Mooier dan zij, kan ik over de schoonheid niet spreken.

“De Liobagemeenschap is geen monastieke kunstenaarskolonie. Het is hoogstzelden dat iemand bij ons is ingetreden die daarvoor als professioneel in de kunst werkzaam was. Het is evenmin zo dat het verlangen creatief bezig te zijn een voorwaarde of reden zou zijn om toe te treden tot de gemeenschap. De keuze tot intreden wordt bepaald door het monastieke religieuze verlangen dat Benedictus noemt ‘God zoeken’. Wel is het zo dat het creatief-ambachtelijke, het met je handen aan de materie gestalte geven, kenmerkend is voor de gemeenschap. En daar gaat een eigen aantrekkingskracht en vreugde van uit.

Het kunstzinnig karakter van ons handwerk komt voort uit de spirituele inspiratie. De toewijding waarmee de zuster of broeder bereid is deel te nemen aan het gezamenlijke werk. Het leven in Lioba maakt dat ongemerkt onze zintuigen opengaan voor de harmonie en de schoonheid, die je steeds meer gaat zien en die in je werk wordt onthuld. Het is niet zozeer een toevoegen van schoonheid aan de dingen, als wel het onthullen van de sobere schoonheid van de materie zelf en van alle zijn.”

STAT COUNTER